

ABOUT UKRAINIAN MAGAZINES IN WHICH SCIENTIFIC PUBLICATIONS COUNTED BY HIGHEST ATTESTATION COMMISSION FOR CONFERMENT OF SCIENTIFIC DEGREES AND TITLES IN MEDICAL AND BIOLOGICAL SCIENCES IN FIELD OF PROPHYLACTIC MEDICINE

Serdyuk A.M.

ПРО УКРАЇНСЬКІ ЖУРНАЛИ, НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ В ЯКИХ ЗАРАХОВУЮТЬСЯ ВАК УКРАЇНИ ПРИ ПРИСУДЖЕННІ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ І ЗВАНЬ З МЕДИЧНИХ ТА БІОЛОГІЧНИХ НАУК У ГАЛУЗІ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

СЕРДЮК А.М.

УДК 06.055:378.2:57:613/614

ABOUT UKRAINIAN MAGAZINES IN WHICH SCIENTIFIC PUBLICATIONS COUNTED BY HIGHEST ATTESTATION COMMISSION FOR CONFERMENT OF SCIENTIFIC DEGREES AND TITLES IN MEDICAL AND BIOLOGICAL SCIENCES IN FIELD OF PROPHYLACTIC MEDICINE
Serdyuk A.M.

The analysis of magazines on prophylactic medicine in which scientific publications counted by Highest Attestation Commission of the Ukraine for conferment of scientific degrees and titles. It may be affirmed the insufficient scientific level of the considerable number of specialized editions, their insufficient circulation in the Ukraine and abroad, the absence of independent expertise of publications etc.

ОБ УКРАИНСКИХ ЖУРНАЛАХ, В КОТОРЫХ НАУЧНЫЕ ПУБЛИКАЦИИ ЗАСЧИТЫВАЮТСЯ ВАК УКРАИНЫ ПРИ ПРИСУЖДЕНИИ НАУЧНЫХ СТЕПЕНЕЙ И УЧЕНЫХ ЗВАНИЙ ПО МЕДИЦИНСКИМ И БИОЛОГИЧЕСКИМ НАУКАМ В ОБЛАСТИ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ МЕДИЦИНЫ

Сердюк А.М.
Проведен аналіз наукових журналів по профілактичній медицині, в котрих публікації засчитуються ВАК України при присудженні наукових ступенів і учених звань. Можна говорити о недостаточном научном уровне значительного числа специализированных изданий, об их малом тираже для достаточного распространения в Украине и за рубежом, об отсутствии независимого рецензирования статей и др.

гідно з постановою Президії ВАК України від 15.01.2003 р. № 7-05/1 "Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України" членами експертної ради з профілактичної медицини ВАК України проведено аналіз профільних видань щодо відповідності зазначеним вимогам.

Необхідною передумовою для внесення видань до переліку наукових фахових видань України є їх відповідність пункту 7 постанови Президії ВАК України від 10.02.1999 р. № 1-02/3 "Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію". Згідно з цим документом наукові статті повинні мати такі обов'язкові елементи:

□ постановку проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями;

□ аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виокремлення невирішених раніше складових загальної проблеми, яким присвячується означена стаття;

□ формулювання мети статті (постановка завдання);

□ сучасний методичний і адекватний меті рівень проведення наукових досліджень;

□ викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

□ висновки з даного дослід-

Таблиця 1

Видання, які відповідають критеріям експертної ради

Назва видання	Місце видання
Мікробіологічний журнал	Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного (Київ)
Довкілля та здоров'я	Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва (Київ)
Сучасні інфекції	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця (Київ)
Вісник соціальної гігієни та охорони здоров'я України	Інститут громадського здоров'я (Київ)
Современные проблемы токсикологии	Інститут екогігієни і токсикології ім. Л.І. Медведя (Київ)
Проблеми екології і медицини	Українська медична стоматологічна академія (Полтава)
Експериментальная онкология	Інститут експериментальної патології, онкології та радіобіології ім. Р.Є. Кавецького (Київ)
Український пульмонологічний журнал	Інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського (Київ)
Український медичний часопис	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика (Київ)
Морський екологічний журнал	Інститут біології південних морів НАН України (Севастополь)
Український журнал з проблем медицини праці	Інститут медицини праці АМНУ (Київ)

ження і перспективи подальшого розвитку зазначеного напрямку.

Експертна рада з профілактичної медицини для оцінки якості та повноти викладених матеріалів у наукових статтях здобувачів здійснила аналітичний огляд журналів та збірників, які входять до переліку наукових фахових видань.

Наразі не існує чітких критеріїв оцінки наукових робіт претендентів на здобуття наукових сту-

ОГЛЯД НАУКОВИХ ВИДАНЬ

Перелік видань, що не мають передплати

Назва видання	Місце видання
Вісник морської медицини	Український НДІ морської медицини (Одеса)
Вестник гигиены и эпидемиологии	Державний медичний університет ім. М. Горького (Донецьк)
Вісник проблем біології і медицини	Українська медична стоматологічна академія (Полтава)
Медична хімія	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця (Київ)
Міжнародний журнал радіаційної медицини	Асоціація "Лікарі Чорнобиля" (Харків)

пенів. Загальноприйнятим у світовій практиці критерієм оцінки наукової роботи щодо її актуальності, наукової новизни та наукового значення є організація рецензування та його рівень.

Експертна рада для проведення аналізу визначила додатково такі критерії оцінки якості журналів і збірників:

- наявність передплати через мережу Укрпошти;
- опрацювання видання реферативним журналом "Біологія" та науково-інформаційними установами (Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України);
- своєчасність виходу журналу відповідно до задекларованих термінів;
- наявність Інтернет-сторінки;
- англійська версія статті в Інтернеті;
- англійська та російськомовна версії анотації у журналі та в Інтернеті.

Проаналізовано 24 вітчизняних журнали та збірники у галузі профілактичної медицини. Встановлено, що жоден з вітчизняних журналів, присвячених висвітленню питань профілактичної медицини, не має імпаکت-фактора (імпаکت-фактор — наявність встановленого індексу цитування Інститутом наукової інформації США).

Видання, які відповідають зазначеним вище критеріям,

Таблиця 2

наведені у таблиці 1.

Надзвичайно важливим критерієм є доступність інформації читачам. Тому, високо оцінюючи розміщення матеріалів у мережі Інтернет, такі необхідно на перше місце поставити розповсюдження журналу

Таблиця 3

Оцінка літературних посилань у статтях фахових видань

Кількість посилань	Середній відсоток
До 3	6,7
Від 4 до 7	25,7
8 і більше	67,6

"Укрпоштою". На жаль, навіть серед фахових журналів є такі, які досі не передплачуються (табл. 2). Отже, можливо передбачити, що коло їхніх читачів вузьке, з огляду на малий

тираж, вони розповсюджуються переважно серед авторів друкованих матеріалів.

Питання тиражу є одним з найбільш інформативних критеріїв. Наприклад, журнал "Довкілля та здоров'я" має стабільний тираж у 800-1000 примірників, з них Укрпоштою розповсюджується до 450-500 примірників, до яких слід додати 100 обов'язкових, які редакція розсилає до бібліотек України, країн СНД і за кордон, а також регулярно передає за запитом науково-дослідних інститутів, кафедр та санітарно-епідеміологічних станцій, науково-практична діяльність яких висвітлюється на сторінках журналу. Наведене дає змогу говорити про наявність у видання відносно широкого кола читачів.

Водночас тираж переважної більшості журналів, що не мають передплати, становить 200-300 примірників, який до того ж не розповсюджується. З огляду на це можна стверджувати, що такі видання призначені лише для ВАК та дисертантів. Прикладом можуть слугувати "Вісник проблем біології і медицини" (засновник — Українська медична стоматологічна академія), "Медична хімія" (засновник — Тернопільський медичний університет ім. І.Я. Горбачевського і Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця), "Міжнародний журнал радіаційної медицини" (зас-

Таблиця 4

Видання, в яких подання матеріалів потребує вдосконалення

Назва видання	Місце видання
Вісник наукових досліджень	Тернопільський медичний університет ім. І.Я. Горбачевського (Тернопіль)
Сімейна медицина	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, Українська Асоціація сімейної медицини, (Київ)
Лікарська справа	Міністерство охорони здоров'я (Київ)
Медичні перспективи	Дніпропетровська медична академія (Дніпропетровськ)

новник-видавець — Асоціація "Лікарі Чорнобиля").

Надзвичайно важливою характеристикою якості наукового дослідження, результати якого подані у науковій публікації, є наявність посилань на літературні джерела, список яких повинен засвідчити, що автор, з одного боку, обізнаний зі станом досліджень предмету його статті в Україні та у світі, з іншого — чітко ідентифікує новизну своєї дисертації на основі відомих робіт. Отже, офіційно затверджені фахові видання ВАК України повинні обов'язково ідентифікувати новизну і особистий внесок у статтях, що друкуються.

Аналіз посилань свідчить, що статті, які мають до 3-х посилань, становлять у середньому 6,7% (від 2,51% до 8,6%), від 4 до 7 посилань — 25,7%. Частка статей зі списком 8 і більше посилань у різних виданнях ста-

новить від 44,2% до 100% (у середньому 67,6%). Узагальнені дані наведено у табл. 3.

Щодо співвідношення вітчизняних та закордонних джерел посилення, то вони варіюють: вітчизняні — від 32% до 85,9%; закордонні — від 14,9% до 68%.

Окремі видання потребують удосконалення за одним чи двома з таких критеріїв, як, скажімо, брак опрацювання інформаційними виданнями України, передплата через мережу Укрпошти, російськомовна (англомовна) версія статті (табл. 4).

Журнали та збірники, які не відповідають вимогам за 3-5 обраними критеріями, подано у табл. 5.

Для підвищення рейтингу цих видань редколегіям, окрім вимог, віднесених до попередньої групи, необхідно провести роботу зі створення Інтернет-сторінки та англомовної версії анотації, що є обов'язковою вимогою для опрацювання інформаційними виданнями. Редакції повинні звернути увагу також на шляхи розповсюдження видань.

Проведений аналіз, який базувався на формальних ознаках, засвідчив, що редакціям журналів та збірників необхідно критично переглянути свою діяльність і у максимально короткий термін відкоригувати її

Таблиця 5

Видання, в яких подання матеріалів потребує значного вдосконалення

Назва видання	Місце видання
Вісник морської медицини	Український НДІ морської медицини (Одеса)
Вестник гигиены и эпидемиологии	Державний медичний університет ім. М. Горького (Донецьк)
Проблеми старения и долголетия	Наукове товариство геронтологів і геріатрів (Київ)
Гігієна населених місць	Інститут гігієни і медичної екології ім. О.М. Марзєєва (Київ)
Вісник Вінницького національного медичного університету	Вінницький національний медичний університет ім. Пирогова (Вінниця)
Медична хімія	Тернопільський медуніверситет ім. І.Я. Горбачевського і Національний медуніверситет ім. О.О. Богомольця (Київ)
Міжнародний журнал радіаційної медицини	Асоціація "Лікарі Чорнобиля" (Харків)
Український медичний альманах	Луганський державний медичний університет (Луганськ)
Охорона здоров'я України	Міністерство охорони здоров'я (Київ)

відповідно до наведених зауважень і рекомендацій.

Експертна рада планує за певний час повернутися до цієї проблеми. У разі підтвердження цих недоліків експертною радою буде порушене питання щодо скорочення переліку фахових видань.

Загалом, можна стверджувати, що нині стан наукових видань у галузі профілактичної медицини характеризується

❑ недостатнім науковим рівнем значної кількості фахових видань;

❑ недостатньою вимогливістю до них спеціалізованих учених рад і редакційних колегій;

❑ поверховим рівнем рецензування статей редакційними колегами та науковцями;

❑ незадовільним розповсюдженням фахових видань як в Україні, так і за її межами.

Для виправлення ситуації експертна рада рекомендує засновникам видань і редколегіям:

❑ тираж видання повинен бути не менше 600 примірників. В іншому разі необхідна наявність статті в Інтернет-версії;

❑ обов'язкове розсилання у бібліотеки медичних вузів;

❑ передплату через мережу Укрпошти;

❑ наявність Інтернет-сторінки з англомовною та російською версіями анотацій;

❑ дотримання загальноприйнятої структури наукових статей;

❑ обов'язкове посилання у наукових публікаціях на оригінальні статті та джерела за останні 5-10 років;

❑ обов'язкове незалежне і фахове рецензування публікацій (прізвище рецензента має бути також опублікованим).

Вважаємо за необхідне експертною радою ВАК проводити затвердження спеціальностей, за якими можуть друкуватися статті у журналах та збірниках. Таких спеціальностей в одному виданні повинно бути не більше 5-6.

Експертна рада зважає на те, що коло наукових видань, в яких публікуються дисертаційні матеріали з профілактичного напрямку медицини та біології, є значно ширшим від рецензованих. Безперечно, що принципові зауваження, викладені у цій статті, мають поширюватися на всі видання.